МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Затверджено
на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки
філософського факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 31серпня 2022 р.)
Завідувач кафедри: д. політ. н., доц. Шипунов Г.В.

Силабус з навчальної дисципліни "Історія та теорія демократії", що викладається в межах ОПП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 052 "Політологія" 2022 рік вступу

Львів 2022 р.

Назва курсу	Історія і теорія демократії
Адреса викладання курсу	м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 Соціальні та поведінкові науки; 052 «Політологія»
Викладач (-і)	Вдовичин Ігор Ярославович, доктор політичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії політичної науки
Контактна інформація викладача (-ів)	vdovychyn.i@gmail.com ; ihor.vdovychyn@lnu.edu.ua (032) 239-44-62 Сторінка викладача: https://filos.lnu.edu.ua/employee/vdovychyn-i-ya Місце знаходження: Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, ауд. 204
Консультації по курсу відбуваються	Щопонеділка, 15.00-17.50 год.(філософський факультет, кафедра кафедри теорії та історії політичної науки, ауд. 204 У день проведення лекцій/семінарських занять. Також можливі он-лайн консультації через засоби віддаленого відео- й аудіозв'язку та емейлінг на електронну адресу викладача.
Сторінка курсу	https://filos.lnu.edu.ua/course/istoriia-ta-teoriia-demokratii https://filos.lnu.edu.ua/course/istoriia-ta-teoriia-demokratii

Інформація про курс	Курс «Історія і теорія демократії» складений для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю - 052 «Політологія». Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення є історичний розвиток демократії та генеза історичних підходів до трактування демократії. Також у структуру предмету включається цілеспрямована робота над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на семінарських заняттях, самостійної роботи та виконання поставлених завдань. Дисципліна викладається у 2 семестрі для 1-го курсу. В обсязі 4,5 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Завершується екзаменом
Коротка анотація курсу	Навчальна дисципліна «Історія і теорія демократії» вивчає закономірності та основоположні чинники творення демократії, а також історичні та сучасні підходи до розгляду демократії. А саме способи її організації з урахуванням конкретних соціально-політичних передумов; дослідження демократії як соціального явища та політичного режиму, а також аналізу та синтезу підходів до розгляду демократії.
Мета та цілі курсу	Метою курсу історія та теорія демократії є оволодіння студентами знання з історії та теорії демократії, розкриття закономірностей розвитку демократії, основних етапів її становлення, а також висвітлити демократичні традиції в Україні, виявити труднощі становлення і розвитку демократії в сучасному українському суспільстві в умовах цивілізаційних викликів.
Література для вивчення дисципліни	1. Аг А. «Порівняльна революція» і перехід до демократії у Центральній та Південній Європі// Політологічні читання. – 1992. - №3. 2. Арендт Ханна. Джерела тоталітаризму. – 2-е вид. / Ханна Арендт; Пер. з англ. – Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – 584 с. 3. Арістотель. Політика. / Пер. з давньогрец. та передм. О. Кислюча / Арістотель. – К.: Основи, 2000. – 239 с. 4. Арон Р. Мир і війна між націями : пр. з фр. / Реймрн Арон. – К. : МП «Юніверс», 2000. – 686 с. 5. Бек Ульрих. Влада і контр влада у добу глобалізації. Нова світова політична економія / Ульрих Бек.; пер. з нім О. Юдіна. – Київ: Ніка-Центр, 2011. – 408 с. 6. Баберовскі Йорг. Червоний терор. Історія сталінізму / Пер. з нім. / Йорг Баберскі. – К.: К.І.С., 2007. – 248 с. 7. Берлін І. Чотири есе про свободу / Пер. з англ.. – К. 1994. 8. Вдовичин І.Я. Оцінка діяльності ЄС щодо зміцнення демократії в державах-учасницях останніх «хвиль» розширення / І. Вдовичин, Н. Хома // Гуманітарні візії. – 2021. Випуск 7.- №1. – С. 10-16. 9. Вдовичин І.Я. Формування комплексної міграційної політики як умова забезпечення стабільності

країн ЄС / І.В. Вдовичин, Н.М. Наумкіна // Політикус. Науковий журнал. Випуск 2. 2019. Одеса. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. – С. 22-27.
10. В'євйорка М. Віднайдена сенсу. Суб'єкт перед лицем глобалізації. Київ. 2017. 288 с.
11. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. – Львів, 2000. – 318 с.
12. Гаєк Ф. А. Конституція свободи / Пер. з англ. Мирослави Олійник та Андрія Королишина ; Фрідріх А. Гаєк . – Львів : Літопис, 2002. – 556 с.
13. Гаєк Фрідріх А. Істинний смисл демократичного ідеалу / Фрідріх А. Гаєк // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – Київ: Смолоскип, 2005. – С. 432-434.
14. Гантінґтон Семюел. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. – Київ : Наш формат, 2020. – 448 с.
15. Гьофе Г. Демократія в епоху глобалізації. К. : ППС, 2007. 425 с.
16. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і харч: Витоки нерівності між народами / Дж. Даймонд ; пер. з англ. та наук. ред. Т. Цимбал. – Київ: Ніка-Цент, 2012. – 488 с.
17. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс ; пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. – Київ: Основи, 2000. – 1464 с.
18. Демократія. Антологія / упорядник О. Проценко. К. : Смолоскип, 2005. 1104 с.
19. Донскіс Л. Збережена ідентичність і сучасний світ / Л. Донскіс. – К. : Факт, 2010. – 312 с.
20. Енциклопедія постмодернізму / [наук. ред. О. Шевченко]. – К.: Основи, 2003. – 503 с.
21. Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. – Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с.
22. Кельман М. Десять засад демократії//Право України. – 1996. - №8.
23. Кін Джон. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення./ Пер. з англ.. О. Греценко. К.: К.І.С. АНОД, 2000. – 191с.
24. Конончук С., Ярош О. Розвиток демократії в Україні: 1999 рік. – К. 2000.
25. Корнієнко В. Республіка, яку ми обираємо: ідеальна політика чи політичний ідеал? // Віче. – 2000. - №10.
26. Крістол Ірвін. Капіталізм, соціалізм, нігілізм / Ірвін Крістол // Консерватизм: Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий [Текст]. – Київ: Смолоскип, 1998. – С. 212-226.
27. Латигіна Н. Основні критерії, принципи та рівні здійснення демократії //Політичний менеджмент. 2009. No3. С. 81-91.
28. Лок Дж. Два трактати про врядування / Джон Лок; пер. з англ. Олександр Терех, Ростислав Димерець. – Київ: Основи, 2001. – 264 с.

29. Міл Джордж Стюарт. Про свободу: Есе / Джордж Стюарт Міл. – Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – 463 с.
30. Невичерпність демократії. Видатні діячі минулого й сучасності про вільне демократичне суспільство і права людини. – К. 1994.
31. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів : Астролябія, 2009. 832 с.
32. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П.Горбатенко; За ред. Ю.С.Шемшученка, В.Д.Бабкіна, В.П.Горбатенька. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736с.
33. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т. 1. / Перекл. з англ. О. Коваленка / Карл Поппер. – Київ: Основи, 1994. – 444 с.; Т. 2. — К.: Основи, 1994. – 494 с.
34. Складові демократії / Пер. з нім..; За ред. Д.Геттінг, В.Д. Міхаелі. – К. 1993.
35. Спіноза Б. Богословсько-політичний трактат / Бенедикт Спіноза ; пер. з лат. В. Литвинова ; вст. слово В. Литвинова. – Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 237 с.
36. Токвіль А. Про демократію в Америці. Київ, 1999. 590 с.
37. Тоффлер А. Третя хвиля. – Київ: Вид. дім «Всесвіт», 2000. – 480 с.
38. Трипольский В. О.Тернисті шляхи демократії: спроба політологічного аналізу// Український історичний журнал. – 1994. - №6.
39. Турен А. Тернистий шлях демократії // Кур'єр ЮНЕСКО. – 1990. - №10.
40. Шаап С. Мстива отрута: ріст невдоволення / Сібе Шаап ; пер. з нід. С. Святенко – К. : Вид-во Жупанського, 2015. – 22 с.
41. Шумпетер Йозеф А. Капіталізм, соціалізм і демократія/ Пер. з англ. В. Ружицького та П. Таращука. – К.: Основи, 1995.- 528с.
42. Фукуяма Френсіс. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції / пер. з англ. Роман Корнута. – 2-ге вид. – Київ : Наш формат, 2019. – 57 6 с.
43. Vdovychyn Ihor Illiberal Democracy as a Result of Liberal Democratic Regression in Central and Eastern European Countries / Nataliya Khoma, Vdovychyn Ihor. // European journal of transformation studies 2021 vol. 9, no. 1 – p. 58-71. Web of Science.

Додаткова література

1. Андреа Граціозі. Війна і революція в Європі, 1905-1956 рр./Пер. з іт. М.Прокопович, Передм. А.Граціозні. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2005. – 350.

2. Конституція України. – К.: Україна, 2021.
3. Короткий оксфордський політичний словник/ Пер. з англ.; За ред. І.Макліна, А.Макмілана. – К. :Вид-до Соломії Павличко “Основи”, 2005. – 789с.
4. Липинський В. Релігія і Церква в історії України. – К.: ПБП «Фотовідеосервіс», 1993.
5. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Т.1,2. – К.: Основи, 1994.
6. Лейпхарт А. Демократия в многосоставних обществах: сравнительное исследование/Пер. с англ. – М.: Аспект-Пресс, 1997
7. Монтень Мішель. Проби. – Книга перша./ Пер. з фр. – ДУХ І ЛІТЕРА, 2005, - 356с.
8. Тейлор Ч. Джерела себе./ Пер. з англ.. – К.: Дух і літера, 2005. – 695с.
9. Паренти М. Демократия для немногих\Пер. с англ. – М.:Прогресс, 1990.
10. Рікер П. Ідеологія та утопія./ Пер. з англ.. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – 386с.
11. Сорос Дж. Утвердження демократії. – К.: Основи, 1994.
12. Сучасна політична філософія. Антологія. – К.: Основи, 1998
13. Тейлор Ч. Джерела себе./ Пер. з англ.. – К.: Дух і літера, 2005. – 695с.
14. Фукуяма Френсіс. Людська природа і відновлення соціального порядку./ Пер. з англ.. В.Дмитрика. – Львів: Кальварія, 2005. – 380с.
15. Digital Democracy: Policy and Politics in the Wired World. – Toronto, Oxford, New York, 1998.
16. Vdovychyn Ihor. Entwertung der Bürgerrechte und der politischen Rechte und Freiheiten unter den Bedingungen des Autoritarismus in Weißrussland und Russland (Приниження громадянських прав і політичних прав і свобод в умовах авторитаризму в Білорусі та Росії) / N. Khom., I. Vdovychyn // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2021. – Т. 43. – 312 с. – С.203-210.
17. Vdovychyn I. Socio-Political Crowdfunding as the Latest Philosophy of Cooperation and Solidarity / Khoma N., Vdovychyn I. // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2022. – Т. 45. С. 186-192.
18. Vdovychyn I.Friedrich Nietzsche and Information Society: Dangers of the Radical Social Division / Ihor Vdovychyn ,Viktoriya Bun, Nataliia Khoma // Dialogue and universalism 32 (2), 2022 p.127-140. Scopus

Інтернет-джерела:

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання //

	www.nbuv.gov.ua 2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // http://www.library.lviv.ua/ 3. Національна історична бібліотека України :// http://www.dibu.kiev.ua/ 4. Національна парламентська бібліотека України // http://www.nplu.org/ 5. Харківська державна наукова бібіліотека України імені В. Короленка // http://korolenko.kharkov.com/ 6. Наукова бібліотека ім.В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка // http://lib-gw.univ.kiev.ua/ 7. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // http://library.lnu.edu.ua/bibl/ 8. Книжкова палата України імені Івана Федорова // http://www.ukrbook.net/ 9. Інформаційні ресурси в Інтернеті Офіційні веб-сайти органів державної виконавчої влади, інших органів публічної влади, в тому числі Інтернет-сайти органів місцевого самоврядування. Інформаційний ресурс http://udl.despro.org.ua/ , де зібрані е-курси у сфері публічного управління No. 421 URL: https://public.wsu.edu/~hegglund/courses/389/rushdie_new_empire.htm
Тривалість курсу	135 год
Обсяг курсу	64 год аудиторних 3 них 32 годин лекцій 32 годин практичних занять 71 годин самостійної роботи

Очікувані результати навчання	У результаті успішного проходження курсу студент набуде *загальні компетентності*: - Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні *спеціальні (фахові) компетентності*: - Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. - Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. - Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні. *Програмні результати навчання*: - Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. - Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. - Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні. **Після завершення курсу студент повинен:** **Знати**: - поняттєво-категоріальний дисципліни «Історія та теорія демократії»;

	- значення, мету, функції та структуру методології демократії; - характеристики та особливості типів демократії; - поняття про демократію, її ознаки, функції, мету, завдання; - головні віхи розвитку концепцій демократії; - поняття про типологію демократії, її види, форми, характеристика конкретних типів; - сутність та концептуальні відмінності між підходами до розгляду та трактування демократії у різні історичні епохи її розвитку; - основні сучасні підходи до розуміння демократії; - поняття демократії, як політичного устрою, її ознаки та умови ефективності; - характерні особливості античної демократії; - характерні особливості сучасної демократії; - методологію побудови демократичного суспільства; - відмінності між античним та сучасним трактуванням демократії; **Вміти**: - здійснювати аналіз теоретичних та експериментальних даних; - формулювати висновки та узагальнення; - застосовувати сучасні методики дослідження демократії; - методично-грамотно працювати з текстами наукових джерел; - концептуально порівнювати основні підходи до розуміння демократії; - доцільно використовувати категоріально-понятєвий апарат; - володіти основними категоріями та поняттями; - раціонально використовувати наукові методи пізнання; - раціонально аналізувати основні положення концептуальних підходів до розуміння демократії; - оформляти результати наукового дослідження; - аналізувати систему демократичних цінностей суспільства;
Формат курсу	Очний

Ключові слова	Демократія, авторитаризм, тоталітаризм, екстремізм, діалог, полілог, толерантність, влада, держава, мораль, свобода, право, місцеве самоврядування, уряд, законодавча влада, політичне рішення, культурна модель, плюралізм, вибори, партія.
теми	**ДОДАТОК (схема курсу)**
Підсумковий контроль, форма	Екзамен
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких дисциплін як «Вступ до спеціальності», «Філософія політики», «Історія політичних вчень», «Історія філософії», та ін. дисципліни.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, лекції, колаборативне навчання (групові проекти, спільні розробки, творчі роботи і т.д.), проектно-орієнтоване навчання, дискусія, семінари, самостійна робота, критичний аналіз наукової літератури, політичної практи в історичному порівнянні. Навчальні методи: пояснювально-ілюстративний, частково-пошуковий, інтерактивний, активізації навчання. Он-лайн навчання (на платформах ZOOM та Microsoft Teams).
Необхідні обладнання	Проектор Роздатковий матеріал Навчальний посібник Навчально-методичні рекомендації Програмне забезпечення для доступу до платформ ZOOM та Microsoft Teams.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: практичні/самостійні тощо – 50% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 50); екзамен – 50%) (максимальна кількість балів – 50). Підсумкова максимальна кількість балів упродовж семестру – 100. **Письмові та самостійні роботи:** Очікується, що студенти виконають декілька видів самостійних письмових робіт, серед яких критичний аналіз наукових тексті та політичних процесів, а також есе.

	Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування і втручання в роботу інших студентів становлять, однак не обмежують прикладів можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак цього є підставою для незарахування тієї або іншої роботи студента викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відповідно, жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. **Відвідування занять** є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції та практичні заняття курсу. Студенти повинні інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися всіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. **Політика виставлення балів.** Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні й поточному навчанні, в самостійній роботі. При цьому, обов'язково враховуються присутність на заняттях й активність студента під час практичного заняття, списування і плагіат, несвоєчасне виконання поставлених завдань
Питання до заліку чи екзамену	1. Багатозначність поняття «демократія». 2. Нормативний та емпіричний підходи до з'ясування суті демократії. Поліархія Р. Даля. 3. Критерії та принципи демократії, їх взаємозв'язок. 4. Закономірності розвитку форм демократії. Проблема періодизації історії демократії. 5. Первісна (потестарна) демократія як перша історична форма прямої демократії, її риси. 6. Військова демократі. Л.Г. Морган про своєрідність військової демократії. 7. Становлення та основні етапи розвитку афінської демократії. 8. Політичні реформи Солона, їх суть. 9. Розвиток афінської демократії, її інституалізація при правлінні Клісфена. 10. «Золотий вік» афінської демократії при Періклі. Суть реформа Перікла. 11. Причини кризи афінської демократії та форми її прояву. 12. Арістотель як теоретик полісного народовладдя. 13. Оцінка афінської демократії (Сократ, Платон, Дж. Актон). 14. Зародження та еволюція демократичних інститутів у Стародавньому Римі. 15. Особа римлянина та можливості її участі у політичному житті. 16. Історичне значення римської демократії, її криза. 17. Критика Й.А. Шумпетером класичної доктрини демократії в праці «Капіталізм, соціалізм, демократія».

	18. Східна деспотія і «східна демократія». Витоки демократичних традицій на Сході. 19. Економічні, соціальні, духовні основи «східної демократії» і «східної деспотії». 20. «Вічева демократія». Розвиток вічевої демократії в Україні. 21. Розвиток станово-представницької демократії в епоху середньовіччя. Зародження парламентаризму. 22. Міські комуни середньовіччя як осередок розвитку демократії. 23. Політична культура українців та її роль у державотворенні. В. Липинський про основні чинники її формування. 24. Народоправний, демократичний характер державного життя у Київській Русі: основні засади. 25. Традиції українського державотворення на території сучасної України. 26. Базові цінності західної цивілізації як основи демократичного правління. М. Вебер про основні фактори, які сформували «дух капіталізму». 27. Концепція «економічної людини» (А. Сміт, М. Вебер, В. Зомбарт.). 28. Принцип суверенітету народу як ядро демократії. Погляди К. Поппера на принципи суверенітету народу. 29. Принцип більшості та форми його реалізації. 30. Право меншості на опозицію, її різновиди. Принцип більшості і меншості у розумінні К. Поппера. 31. Політичний плюралізм як універсальний спосіб забезпечення демократії, його ознаки. Культура плюралізму. 32. Принцип свободи і права людини. Права й свободи людини і громадянина в Конституції України. 33. А. де Токвіль про свободу і рівність у праці «Про демократію в Америці». 34. Три види загроз, яких мусить остерігатися демократичне суспільство (за А. де Токвілем). 35. Смисл поняття «звичаї» як опори демократії за А. де Токвілем. 36. Принцип розподілу влади як важливий атрибут демократії. Ідея розподілу влади у творах Дж. Локка і Ш. Монтеск’є. 37. Парламентаризм як політичний інститут, його елементи. Структура парламентів. 38. Місце парламенту в системі функціонального розподілу влади в Україні. 39. Групи інтересів: поняття, типологія і функції. Лобі.

	40. Моральні цінності демократії. 41. Закони функціонування ідеології (за П. Флоєром). 42. Демократія класичного лібералізму у працях Джона Стюарта Міля. 43. Поширення ліберальних ідей в Україні (М. Драгоманов, Б. Кістяківський) 44. Ліберальна модель демократії, її риси та слабкі сторони. 45. Р. Даль про основні ознаки ліберальної демократії. 46. Й. Шумпетер – основоположник сучасних теорій демократії. Суть демократичного методу. 47. Умови успіху демократії за Й. Шумпетером. 48. Й. Шумпетер про придатність капіталізму для забезпечення функціонування демократичного методу. 49. Проблема демократії і людської свободи в праці Фрідріха Августа фон Гаєка «Дорога до рабства». 50. Колективістська, ідентитарна теорії демократії, її ознаки. 51. «Соціалістична теорія демократії». Й. Шумпетер про причини обмеження демократії в соціалістичному суспільстві в праці «Капіталізм, соціалізм і демократія». Уроки комуністичних експериментів. 52. Соціал-демократична теорія демократії. 53. Плюралістична теорія демократії, її особливості та ознаки. 54. Слабкі сторони плюралістичної теорії демократії. 55. Елітарна теорія демократії. 56. Партиципаторна або учасницька теорія демократії. 57. Концепція «інтегральної технодемократії» М. Бунге. 58. Економічна теорія демократії. 59. Суть і принципи порівняльного аналізу моделей демократії. 60. Моделі демократії за А. Лейпхартом: їх суть. 61. Мажоритарна модель демократії. Модель демократії Великобританії. 62. Американська модель демократії. 63. Консенсусна модель демократії (Швейцарія, Бельгія) 64. Характеристика держав стійкої демократії за А. Лейпхартом. 65. Французька модель демократії. 66. Оптимальна модель демократії для України.

	67. Китайська модель реформування тоталітарної політичної системи. 68. Умови і суперечливі фактори розвитку демократії в країнах «третього світу» за А. Лейпхартом. 69. Циклічна модель демократизації. 70. Три хвилі демократизації за С. Хантінгтоном. 71. «Перехід» до демократії як тип суспільної трансформації та його основні стадії. 72. Фази посткомуністичної трансформації за З. Бжезінським. 73. Класифікація країн за темпами демократичних перетворень. Основні риси посткомуністичних країн. 74. Особливості і труднощі посткомуністичної трансформації в Україні. 75. Основні суперечності в процесі демократизації суспільства. 76. Різноманітність і суперечливість посткомуністичної реальності. 77. Умови і можливості демократичного розвитку. 78. Політична культура як передумова демократії. 79. Свобода: суть, структура. І. Берлін про дві концепції свободи. 80. Три типові парламентські ситуації в процесі посткомуністичної трансформації. 81. Напрямки демократизації політичної влади в Україні. 82. Суть і функції виборів у демократичному суспільстві. 83. Основні принципи вільних демократичних виборів. 84. Виборчі системи. Виборча система в Україні.
Опитування	Анкета-оцінка з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

ДОДАТОК

Схема курсу

Тиж. / дата / год.-	**Тема, план, короткі тези**	**Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)**	**Матеріали**	**Література /Ресурси в інтернеті**	***Завдання, год***	**Термін виконання**
Тиж. 1. 8 акад. год.	**Тема 1. Демократія як ідеал і політична дійсність. Принципи демократії.** - Етимологічні визначення демократії - Демократія як ідеал і політична дійсність. «Поліархія» Р. Даля. - Критерії та принципи демократії. Їх взаємозв'язок. - Закономірності розвитку форм демократії.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Презентація, Відеоматеріали Навчально-методичні матеріали	1. Берлін І. Чотири есе про свободу / Пер. з англ.. – К. 1994. 2. Гаєк Ф. А. Конституція свободи / Пер. з англ. Мирослави Олійник та Андрія Королишина ; Фрідріх А. Гаєк . – Львів : Літопис, 2002. – 556 с. 3. Гаєк Фрідріх А. Істинний смисл демократичного ідеалу / Фрідріх А. Гаєк // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – Київ:	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	*1*-2 тиждень

				Смолоскип, 2005. – С. 432-434. 4. Гьофе Г. Демократія в епоху глобалізації. К. : ППС, 2007. 425 с.		
Тиж. 2. 8 акад. год.	**Тема 2. Передумови демократії** - Суб'єктивні компоненти політики. - Мир як цінність та умова реалізації цінностей демократичного суспільства. - Громадянське суспільство як теоретична концепція і соціальна реальність.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Навчально-методичні матеріали та посібники	1. Берлін І. Чотири есе про свободу / Пер. з англ.. – К. 1994. 2. Гаєк Ф. А. Конституція свободи / Пер. з англ. Мирослави Олійник та Андрія Королишина ; Фрідріх А. Гаєк . – Львів : Літопис, 2002. – 556 с. 3. Кін Джон. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення./ Пер. з англ.. О. Греценко. К.: К.І.С. АНОД, 2000. – 191с. 4. Латигіна Н. Основні критерії, принципи та рівні здійснення демократії //Політичний менеджмент. 2009.	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	*1*-2 тиждень

				No3. С. 81-91.		
Тиж. 3. 8 акад. год.	**Тема 3. Історичні типи демократії. Афінська демократія.** -Суть та особливості афінської демократії як класичної форми демократії. - Політичні реформи Солона. - Розвиток афінської демократії, її інституалізація при правлінні Клісфена. - Раціоналізація інститутів демократії в реформах Перікла. - Римська республіка	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Навчально-методичні матеріали та посібники	1. Арістотель. Політика. / Пер. з давньогрец. та передм. О. Кислюча / Арістотель. – К.: Основи, 2000. – 239 с. 2.Даймонд Дж. Зброя, мікроби і харч: Витоки нерівності між народами / Дж. Даймонд ; пер. з англ. та наук. ред. Т. Цимбал. – Київ: Ніка-Цент, 2012. – 488 с. 3.Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. – Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с.	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	*3*-4 тиждень
Тиж. 4. 8 акад. год.	**Тема 4. Елементи демократії в українській історичній традиції.** - Політична культура українців та основні чинники її формування: історичний аспект. - Демократичний, народоправний характер державного життя Київської Русі: основні його засади.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Навчально-методичні матеріали та посібники	1. Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. – Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с. 2. Конончук С., Ярош О. Розвиток демократії в Україні: 1999 рік. – К.	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	*3*-4 тиждень

	- суть «козацької демократії». Конституція Пилипа Орлика.			2000. 3.Липинський В. Релігія і Церква в історії України. – К.: ПБП «Фотовідеосервіс», 1993. 4.Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Т.1,2. – К.: Основи, 1994.		
Тиж. 5. 8 акад. год.	**Тема 5. Поширення демократії в сучасному світі.** - Здатність демократії трансформуватись в контексті різних культурних умов . - Сумісність демократії зі східними культурами. - Про виживання і керованість демократії у не західному світі.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Навчально-методичні матеріали та посібники	1. Аг А. «Порівняльна революція» і перехід до демократії у Центральній та Південній Європі// Політологічні читання. – 1992. - №3. 2. Берлін І. Чотири есе про свободу / Пер. з англ.. – К. 1994. 3. Гантінґтон Семюел. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. – Київ : Наш формат, 2020. – 448 с. 4. Гьофе Г. Демократія в епоху глобалізації. К. : ППС, 2007. 425 с	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	5-6 тиждень

Тиж. 6. 8 акад. год.	**Тема 6. Сучасні теорії демократії.** - Традиційно-ліберальна теорія демократії. - Демократія як відповідальне правління. - Основи для прийняття відповідальних рішень. - Основні елементи концепції представницької демократії.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Навчально-методичні матеріали та посібники	1. Демократія. Антологія / упорядник О. Проценко. К. : Смолоскип, 2005. 1104 с. 2. Крістол Ірвін. Капіталізм, соціалізм, нігілізм / Ірвін Крістол // Консерватизм: Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий [Текст]. – Київ: Смолоскип, 1998. – С. 212-226. 3. Невичерпність демократії. Видатні діячі минулого й сучасності про вільне демократичне суспільство і права людини. – К. 1994. 4. Шумпетер Йозеф А. Капіталізм, соціалізм і демократія/ Пер. з англ. В. Ружицького та П. Таращука. – К.: Основи, 1995.- 528с.	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	5-6 тиждень
Тиж. 7. 8 акад.	**Тема 7. Сучасні моделі демократії: порівняльний**	Лекція, презентаці	Навчально-методичні	1. Бек Ульрих. Влада і контр влада у добу	Самостійна робота по	7-8 тиждень

год.	**аналіз.** - Суть порівняльного аналізу демократії. - Конкурентні демократії: американська та західноєвропейська моделі. - Основні принципи та ознаки моделей демократії	я, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	матеріали та посібники	глобалізації. Нова світова політична економія / Ульрих Бек.; пер. з нім О. Юдіна. – Київ: Ніка-Центр, 2011. – 408 с. 2. Баберовскі Йорг. Червоний терор. Історія сталінізму / Пер. з нім. / Йорг Баберскі. – К.: К.І.С., 2007. – 248 с. 3. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс ; пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. – Київ: Основи, 2000. – 1464 с. 4. Латигіна Н. Основні критерії, принципи та рівні здійснення демократії //Політичний менеджмент. 2009. No3. С. 81-91.	темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	
Тиж. 8. 8 акад. год.	**Тема 8. Перехід до демократії як закономірний процес.** - Суть процесу демократизації як процесу конституювання	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год.	Навчально-методичні матеріали та посібники	1. Гаєк Ф. А. Конституція свободи / Пер. з англ. Мирослави Олійник та Андрія Королишина ;	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника	*7*-8 тиждень

	елементів демократії. - Суперечності в процесі демократизації суспільства.	Самостійна робота – 4 год.		Фрідріх А. Гаєк . – Львів : Літопис, 2002. – 556 с. 2. Лок Дж. Два трактати про врядування / Джон Лок; пер. з англ. Олександр Терех, Ростислав Димерець. – Київ: Основи, 2001. – 264 с. 3. Міл Джордж Стюарт. Про свободу: Есе / Джордж Стюарт Міл. – Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – 463 с. 4. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів : Астролябія, 2009. 832 с.	Підготовка презентації – 4 год.	

Тиж. 9. 8 акад. год.	**Тема 9. Права та свободи людини.** - Поняття та історія прав людини. - Права людини у взаємовідносинах держави, суспільства, особи. - Ліберальне трактування прав людини. - Демократія як загроза правам і свободі людини	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Навчально-методичні матеріали та посібники	1. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів : Астролябія, 2009. 832 с. **2.** Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П.Горбатенко; За ред. Ю.С.Шемшученка, В.Д.Бабкіна, В.П.Горбатенька. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736с. 3. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т. 1. / Перекл. з англ. О. Коваленка / Карл Поппер. – Київ: Основи, 1994. – 444 с.; Т. 2. — К.: Основи, 1994. – 494 с. 4. Шумпетер Йозеф А.	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	9-10 тиждень

				Капіталізм, соціалізм і демократія/ Пер. з англ. В. Ружицького та П. Таращука. – К.: Основи, 1995.- 528с.		
Тиж. 10. 8 акад. год.	**Тема 10. Інституциалізація демократії. Інститут парламентаризму.** - Суть політичного інституту та форми його прояву. - Політична демократія як система політичних і суспільних інститутів. - Парламент як політичний інститут, його структура та функції. - Суб'єкти політичної змагальності.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Навчально-методичні матеріали та посібники	1. Берлін І. Чотири есе про свободу / Пер. з англ.. – К. 1994. 2. Гаєк Фрідріх А. Істинний смисл демократичного ідеалу / Фрідріх А. Гаєк // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – Київ: Смолоскип, 2005. – С. 432-434. 3. Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. –	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	9-10 тиждень

				Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с. 4. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів : Астролябія, 2009. 832 с.		
Тиж. 11. 8 акад. год.	**Тема 11.Вибори до органів державної влади як провідна форма безпосередньої демократії.** - Поняття «вибори» та його змістове наповнення. - Поняття «безспосередня демократії» і концептуальні підходи до його розгляду.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Презентація, Навчально-методичні матеріали	1. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів : Астролябія, 2009. 832 с. **2.** Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П.Горбатенко; За ред. Ю.С.Шемшученка, В.Д.Бабкіна, В.П.Горбатенька. – 2-е вид., доп. і	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	*11*-12 тиждень

				переробл. – К.: Генеза, 2004. – 736с. 3.Шумпетер Йозеф А. Капіталізм, соціалізм і демократія/ Пер. з англ. В. Ружицького та П. Таращука. – К.: Основи, 1995.- 528с.		
Тиж. 12. 8 акад. год.	**Тема 12. Політичні партії в умовах змагальної політичної діяльності. Групи інтересів в умовах демократії.** - Виборчі системи. - Закон про вибори в Україні. - Виборчий процес, його основні стадії.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Презентація, відеоматеріали	1. Баберовскі Йорг. Червоний терор. Історія сталінізму / Пер. з нім. / Йорг Баберскі. – К.: К.І.С., 2007. – 248 с. 2. Вдовичин І.Я. Оцінка діяльності ЄС щодо зміцнення демократії в державах-учасницях останніх «хвиль» розширення / І. Вдовичин, Н. Хома // Гуманітарні візії. – 2021. Випуск 7.- №1. – С. 10-16. 3. Гантінґтон Семюел. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. – Київ : Наш формат, 2020. – 448 с.	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	*11*-12 тиждень

				4. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів : Астролябія, 2009. 832 с. **5.** Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П.Горбатенко; За ред. Ю.С.Шемшученка, В.Д.Бабкіна, В.П.Горбатенька. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736с.		
Тиж. 13. 8 акад. год.	**Тема 13. Мас-медіа в демократичному суспільстві.** - ЗМІ – як складова частина механізму функціонування демократії. - Раціональний та емоційний вплив ЗМІ на інформаційний процес. - Мас-медіа і громадська думка.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Презентація, Відеоматеріали Навчально-методичні матеріали	1. Бек Ульрих. Влада і контр влада у добу глобалізації. Нова світова політична економія / Ульрих Бек.; пер. з нім О. Юдіна. – Київ: Ніка-Центр, 2011. – 408 с. 2. Донскіс Л. Збережена ідентичність і	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	*13*-14 тиждень

				сучасний світ / Л. Донскіс. – К. : Факт, 2010. – 312 с. **3.** Рікер П. Ідеологія та утопія./ Пер. з англ.. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – 386с. **4.** Vdovychyn I. Socio-Political Crowdfunding as the Latest Philosophy of Cooperation and Solidarity / Khoma N., Vdovychyn I. // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2022. – Т. 45. С. 186-192.		

Тиж. 14. 8 акад. год.	**Тема 14.Глобалізація: виклики та можливості для демократії.** - Демократія як загальний напрям глобального розвитку. - Демократія XXI століття. - Релігія і демократія.	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 4 год.	Презентація, Відеоматеріали Навчально-методичні матеріали	1. Бек Ульрих. Влада і контр влада у добу глобалізації. Нова світова політична економія / Ульрих Бек.; пер. з нім О. Юдіна. – Київ: Ніка-Центр, 2011. – 408 с. 2. Вдовичин І.Я. Оцінка діяльності ЄС щодо зміцнення демократії в державах-учасницях останніх «хвиль» розширення / І. Вдовичин, Н. Хома // Гуманітарні візії. – 2021. Випуск 7.- №1. – С. 10-16. 3. Гьофе Г. Демократія в епоху глобалізації. К. : ППС, 2007. 425 с. 4. Тоффлер А. Третя хвиля. – Київ: Вид. дім «Всесвіт», 2000. – 480 с.	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 4 год.	*13*-14 тиждень
Тиж. 15. 11 акад. год.	**Тема 15. Перехід до демократії в посткомуністичних країнах.** - Теорія переходу або транзитології. Три	Лекція, презентація, дискусія – 2 год. Семінар –	Презентація, Відеоматеріали Навчально-	1. Аг А. «Порівняльна революція» і перехід до демократії у Центральній та Південній Європі//	Самостійна робота по темі. Ведення тематичного	*15*-16 тиждень

	хвилі демократизації. - Загальні і специфічні риси переходу до демократії. - Основні групи посткомуністичних політичних систем, їх ознаки.	2 год. Самостійна робота – 7 год.	методичні матеріали	Політологічні читання. – 1992. - №3. 2. Арендт Ханна. Джерела тоталітаризму. – 2-е вид. / Ханна Арендт; Пер. з англ. – Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – 584 с. 3. Вдовичин І.Я. Оцінка діяльності ЄС щодо зміцнення демократії в державах-учасницях останніх «хвиль» розширення / І. Вдовичин, Н. Хома // Гуманітарні візії. – 2021. Випуск 7.- №1. – С. 10-16. 4. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів : Астролябія, 2009. 832 с.	словника Підготовка презентації – 7 год.	
Тиж. 16.	**Тема 16. Особливості й**	Лекція,	Презентаці	1. Баберовскі Йорг.	Самостійна	*15*-16

12 акад. год.	**труднощі посткомуністичної трансформації в Україні.** - Утвердження ідеологічного та політичного плюралізму в Україні. - Підвищення ролі громадської думки у функціонуванні політичної влади в Україні.	презентація, дискусія – 2 год. Семінар – 2 год. Самостійна робота – 8 год.	я, Відеоматеріали Навчально-методичні матеріали	Червоний терор. Історія сталінізму / Пер. з нім. / Йорг Баберскі. – К.: К.І.С., 2007. – 248 с. 2. Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. – Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с. 3. Конончук С., Ярош О. Розвиток демократії в Україні: 1999 рік. – К. 2000. **4.** Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П.Горбатенко; За ред. Ю.С.Шемшученка, В.Д.Бабкіна, В.П.Горбатенька. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736с.	робота по темі. Ведення тематичного словника Підготовка презентації – 8 год.	тиждень

Завідувач кафедри
теорії та історії політичної науки Г.В. Шипунов